

Kruk zoekt, is immers voorwaarde voor de educatie tot natuurbescherming! Mogelijkheden tot vermeerdering van kennis zouden wij ook aan belangstellenden buiten het genootschap moeten aanbieden. Dit zou de tegenprestatie kunnen zijn die Dr. Montagne bedoelt. In Heerlen heeft het I.V.N. nu al drie gidsencursussen gehouden. Waarom kan dit niet in Maastricht, waar de mogelijkheden zoveel groter zijn door de aanwezigheid van het museum. Hij pleit opnieuw voor instructieve bijeenkomsten, gratis toegankelijk voor iedereen, vooral voor de jeugd. Als jeugdwerk zouden dergelijke samenkomsten wellicht voor subsidie in aanmerking komen.

De **voorzitter** belooft deze voorstellen ernstig in overweging te zullen nemen.

Dr. Montagne zou de propaganda willen beginnen onder de arbeidersjeugd, bijv. in Maastricht de Berchmanssociëteit. De heer van Booven ziet meer mogelijkheden onder de schooljeugd. Hij denkt aan de vele groepen die het museum komen bezoeken. De heer van Noorden ziet hier geen heil in: de studerende jongeren hebben geen tijd, en de arbeidende jeugd heeft alleen belangstelling voor vogels en vissen. Hij pleit voor grotere zelfactiviteit van de leden: zij moeten er in kleine groepjes op uit gaan, en van hun bevindingen verslag uitbrengen op de vergaderingen.

De heer van der Kruk wijst op het bestaan van de N.J.N. Voor deze jeugdgroepering zouden wij leiders ter beschikking moeten hebben. Later komen deze jonge personen dan wel bij ons terecht.

Op dit punt breekt de **voorzitter** de discussie af en sluit de vergadering.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op dinsdag 2 mei 1967

Na de opening spreekt de **voorzitter** zijn vreugde uit over de blijde gebeurtenis in het Koninklijk Huis. Hij hoopt, dat prins Alexander later de zegenrijke traditie van de Oranjes zal voortzetten.

Dan deelt de voorzitter mede, dat de natuurbeschermingsconsulent van Noord-Brabant

hem verzocht heeft de leden er van in kennis te stellen, dat vanaf zaterdag 6 mei elke zaterdag, het hele jaar door, wandelingen gehouden worden in het natuurreservaat „De Strabrechtse Heide”, onder leiding van natuurgidsen. Het vertrekpunt is gelegen aan de rand van de heide aan de Strabrechtse Dijk te Heeze. Aanvang 14.30 uur. Duur der wandeling circa 2-2½ uur. Men kan ook een kortere wandeling maken. Groepen van meer dan drie personen gelieven hun deelname vóór vrijdagavond te melden via 040-3 49 80, bij geen gehoor 04970-2 88 4.

De Strabrechtse Heide is gelegen in de gemeenten Heeze, Geldrop, Mierlo, Someren en Maasheeze. Zij is ongeveer 1500 ha groot. De heide is belangrijk als laatste groot en gaaf restant van het vroeger zeer uitgestrekte heidegebied van Kempenland en Peelland. De heide is geheel omsloten door bosgebied. In de heide ligt een groot aantal vennen. Het vogelleven is zeer rijk.

En dan nog iets bijzonders. Het bijna uitgestorven Kempisch heideschaap zal worden gered en op de Strabrechtse Heide zal binnenkort een schaapskudde lopen. De stichting „Het Kempisch Heideschaap” heeft zes min of meer zuivere Kempische heideschappen aangekocht, die reeds lammeren hebben. Voor de redding en het behoud van de heide is de invoering van een schaapskudde van groot belang.

Dr. Schulte houdt daarna een korte inleiding over de vraag waarom het onderzoek van Gregor Mendel in de 19e eeuw niet is erkend. Spr. geeft een viertal redenen:

1. De status van Mendel. Hij leefde in het Augustijnerklooster te Brunn (Brno) en had minder dan andere onderzoekers gelegenheid om zijn uitkomsten op vergaderingen en congressen te verdedigen.
2. Hij publiceerde in een weinig bekend tijdschrift. Daarbij valt op te merken dat dit toch met 120 instellingen in ruilverkeer stond.
3. Mendel kon bij zijn kruisingen met erwten wiskundige verhoudingen van de nakomelingen vaststellen. Hij had zich te Wenen op bijzondere wijze op de mathematica toegelegd, en zag daardoor in zijn gegevens wat anderen niet vermochten te aanvaarden.

Tenslotte: De invloed van Ch. Darwin wiens hoofdwerk enkele jaren voor de publicatie van Mendel was verschenen. Darwin had bij zijn

verklaring van de evolutie immers niet alleen de selectietheorie opgenomen, doch ook de erfelijkheid van verworven hoedanigheden. Daarop was ook zijn pangenesis-hypothese van 1868 gebaseerd.

Van de heer Dielis kwam de volgende mededeling.

In een bepaald gedeelte van de St. Pietersberg is voor enkele jaren een betrekkelijk klein stuk bovenlaag doorgezakt. Dit had tot gevolg, dat er een flinke stroom bruine modderachtige brij in de gangen terecht kwam. Lange tijd is dit niet begaanbaar geweest, men zakte er in weg. Thans is het zover opgedroogd, dat het „bestudeerbaar” is. Tijdens mijn tocht door de berg op zondag 12 maart j.l. kwam ik toevallig in de buurt en bezocht de plek. Wat ik daar te aanschouwen kreeg was fenomenaal.

Kennelijk zijn met de slijkmassa indertijd sporen meegevoerd van *Coprinus comatus*, de geschubde inktzwam. Deze hebben zich ontwikkeld tot vruchtlichamen met een hoogte van niet minder dan 51,5 cm. (gemeten).

Geschubde inktzwam in de St. Pietersberg.
Foto Dielis.

Cool en van der Lek (1920) deel II geeft op bladzijde 204 een hoogte van 7-20 cm.

De omstandigheden moeten wel zeer gunstig zijn om tot zo'n abnormale hoogte uit te groeien.

Reeds een grote oppervlakte van de slijkmassa was door de cultuur in beslag genomen. Duidelijk waren de plekken waarneembaar waar tot voor kort een paddenstoel gestaan had. De inktachtige massa was nog gedeeltelijk zichtbaar. Ook waren er plekken waar een opeenhoping van de zwarte sporen was waar te nemen.

Maar het interessantste was het volgende.

Normaliter ontwikkelt het mycelium zich „in” de humuslaag en is daardoor niet direct zichtbaar. Dit was hier niet het geval.

Het mycelium verspreidde zich „op” de brijlaag en was geheel te vervolgen.

Duidelijk waren de spierwitte bolletjes zichtbaar waaruit zich de vruchtlichamen zullen gaan ontwikkelen.

Het belooft daar onder de grond in de vochtige warme omgeving een hele *coprinus*cultuur te worden.

De paddenstoelen hadden hun normale vuilwitte kleur.

Van het prachtige schouwspel maakte ik een opname, waarvan ik u hierbij een afdruk doe toekomen. De hand op de foto maakt vergelijking mogelijk. Biologisch lijkt 't mij een bijzonder interessant geval te zijn.

De heer Kemp heeft vogelwaarnemingen:

Op de waterplas bij Itteren nam ik de volgende vogels waar:

14-I 3 ♀, 26-II 8 ♀ en 15-III 3 ♂ Brilduiker (*Bucephala clangula*),

11-III 2 ♂ Slobeend (*Anas clypeata*),

24-III 10 ♂ en 7 ♀ Kuifeend (*Aythya fuligula*),

26-III 1 ♂ en 1 ♀ Krakeend (*Anas strepera*),

18 en 19-III 1 Roodkeelduiker (*Gavia stellata*), waarvan onder gunstige omstandigheden de fraai „gesterde” (zie latijnse naam) bovenzijde van de dichtgevouwen vleugels te zien was; veel duidelijker dan de afbeelding in de Vogelgids laat zien van de vogel in winterkleed.

Op 15-I was er 1 Bergeend (*Tadorna tadorna*) te Neerharen (B.); van af 29-I verscheen waarschijnlijk hetzelfde exemplaar, vermoedelijk een wijfje, te Itteren; op 16-IV was dit exemplaar nog steeds aldaar aanwezig.

Verder vloog bij Itteren op 26-III 1 Wulp (*Numenius arquata*) over.

Te Neerharen (B.) zag ik overigens:

van 22 tot 28-I 1 ♂ Krooneend (*Netta rufina*),

18-III 1 ad. Stormmeeuw (*Larus canus*),

18-III 3 bonte strandlopers (*Calidris alpina*),

25-III 1 ♂ Zwarte zeeëend (*Melanitta nigra*),

26-III 7 Tureluur (*Tringa totanus*).

Op 22-I vlogen 10 Rietganzen (*Anser fabalis*) over te Stevensweert. Het aantal Smienten (*Anas penelope*) aldaar was groot, nl. 60 of meer exemplaren op 2-IV.

Bij Borgharen waren 29 Blauwe reigers (*Ardea cinerea*) op 26-II.

Op de plas bij Geleen was op 12-III 1 ♂ Smient (*Anas penelope*) en op 19-III waren er 3 Zomertalingen (*Anas querquedula*).

Eén Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*) heb ik gezien en ook horen zingen bij Nekum te Maastricht op 26-III.

Op 29-I vlogen ca 2000 roeken en kauwtjes, mogelijk vergezeld van kraaien, naar een roestplaats op Belgisch gebied tegenover Obbicht, komende van de omgeving van Born.

Te Rekem (B.) was op 1-IV nog 1 Klapkester (*Lanius excubitor*) aanwezig. Zou de Klapkester nog steeds broedvogel zijn in deze omgeving?

Ir. de Geus heeft een interessante mededeling over de broedplaatsen van de grote zeeschildpadden van Afrika, overgenomen uit Surinaams Nieuws, maart 1967: Een stukje Surinaams grondgebied, Eilanti genaamd, aan de monding van de Marowijne, is internationaal zeer belangrijk geworden. Volgens recente onderzoeken is het de enige plek ter wereld, waar de African Ridley zeeschildpad haar massale legplaats heeft.

In de maanden mei, juni en juli kruipt de Warana, zoals deze reuze schildpad door de Surinaamse Indianen wordt genoemd, in grote getale uit zee het zandstrand op om er eieren te leggen. De African Ridley wordt met uitroeiing bedreigd. Amerikaanse natuurvorsers brachten een bezoek aan Suriname om de massale toeloop van het reptiel bij Eilanti gade te slaan en te bestuderen. Eén der onderzoekers was Prof. Archie Carr van de Universiteit van Californië, die een werelddeskundige is op het

gebied van de prehistorische zeeschildpad.

Het merkwaardige is, dat de Warana onbekend is in Zuid-Amerika. Het schijnt dat ze helemaal van Afrikaanse kustwateren komt naar de noordkust van Zuid-Amerika om haar eieren te leggen.

Tot 1964 was nog niet bekend dat de Warana dezelfde was als de African Ridley. Het was Prof. Carr, die aan de hand van foto's van 's Lands Bosbeheer (welke dienst zich in Suriname bezig houdt met de natuurbescherming) deze ontdekking deed.

Ook wijst Ir. de Geus op de heldere roep van de bokmakierie, *Telephorus zeylonus*, een lid van de Klauwierenfamilie, met gele buik en zwarte kraag, door Linnaeus in 1776 beschreven. Deze roep vormt o.a. de herkenningmelodie van Radio RSA (Republiek Zuid-Afrika), tegenwoordig ook via een nieuwe korte golfomroepdienst in het buitenland te beluisteren.

De heer Mommers komt terug op een mededeling van de heer Damen in de maandvergadering te Maastricht van maart 1966: Op een terrein waar alle lorken gekapt waren zag hij dat wel bij 20% van de bomen de donkere kern van de stam niet in het midden zat, maar aan de kant, en toch waren het alle rechte stammen. In dit verband verwijst spr. naar het boek: De Spechten en de Koekoeken van België door Prof. Verheyen. Hij citeert daaruit o.m.: Het is algemeen bekend dat bomen welke door de heersende winden bewerkt worden hout hebben van verschillende hoedanigheid. Deze vaststelling klopt met wat we weten over de boomgroei. Wanneer een eik in een windstille naar alle zijden open ruimte geplant wordt ontwikkelt de stam loodrecht op (negatief geotropisme), met de eerste ringen en het hart juist in het midden van de horizontale stamdoorsnede. Door eenzijdige belichting evenwel (randbomen van wouden en vijvers) of onder druk van heersende winden kan de stam lichtjes gaan overhellen, ofwel het meeste licht tegemoet, ofwel volgens dezelfde richting aan deze van de heersende winden. Onderzoekingen op zaagvlakken van zware stammen leggen vast dat het hart (dus het hardste en het meest aan druk weerstand biedende gedeelte), ondanks de schuine stand van de boom, neiging heeft de loodlijn in de stam te herstellen, waardoor dit

— op doorsnede gezien — het middelpunt van de overhellende stam verlaat en zich verplaatst naar de linkerhelft van de stam, wanneer het licht van rechts of de heersende wind van links komt.

Een gelijkwaardige vaststelling boeken we op de aan de oppervlakte lopende konsoolwortels der zware bomen. Loodrechte doorsneden van zulke wortels laten het hart in de onderste helft der zaagvlakken zien (het gewicht van de boom steunt op de wortels, zodat hun onderzijde de druk zal ondergaan). Iets dergelijks nemen we waar op de waterpas uitgroeiende takken. De loodrechte doorsneden vertonen inderdaad het hart in de bovenste helft der schijf (de tak hangt, het bovendee van de tak draagt dus de hele last).

te Heerlen op 8 mei 1967

Dr. Bruna en de heer Coonen brachten ter vergadering een grote collectie voorjaarsbloemen mee, die gezamenlijk bekeken en gedetermineerd werd.

Vervolgens vertoonden Br. Arnoud en de heer van Mastrigt enkele niet zeer zeldzame vlinders die toch weer interessant zijn wegens hun grote variabiliteit in kleur. Het waren de Beervlinder en de Windepilstaart, een soort die eigenlijk niet inheems is, daar deze ieder jaar vanuit Frankrijk naar het noorden trekt; opmerkelijk is nog zijn buitengewoon lange tong, tot $8\frac{1}{2}$ cm langer dan zijn lichaamslengte. Ook de Bessevlinder en een geel vlintertje met de naam *Macularia* bezitten grote variaties in hun kleurentekening.

Hierna liet Br. Arnoud een paartje zien van de slijkvlieg, *Sialis lutaria* L., die vooral in mei zijn vliegtijd heeft. De slijkvliegen zijn verdeeld in twee families: de *Sialidae* en de *Corydalidae*. Alleen de *Sialidae* komen in Europa voor. De familie heeft maar weinig soorten. Van deze komen alleen *S. lutaria* L. en *S. fuliginosa* Pictet in ons land voor. Daar deze dieren nogal variabel zijn, is het niet altijd gemakkelijk de soort te bepalen. Het hier volgend overzicht kan daarbij van dienst zijn:

Fig. 1

Sialis lutaria L., 1798

Vleugels bruin, overal even donker.

Costa van de voorvleugel aan de wortel geelachtig.

In de voorvleugel drie dwarsaderen die één lijn vormen (zie fig. 3 de lijn 1, 2, 3). Eerste grote ader onder de bovenrand van de vleugel.

Imago's in mei, soms tot begin juni.

Uiteinde achterlijf ♂ (zie fig. 1).

Fig. 2

Sialis fuliginosa Pictet, 1836

Voorvleugel aan de wortel donkerder dan de rest van de vleugel.

Costa van de voorvleugel aan de wortel donker gekleurd. In de voorvleugel alleen de dwarsaderen 2 en 3 in één lijn. De dwarsader 1 ligt meer naar de vleugeltop toe. Imago's verschijnen later dan *lutaria*, ongeveer als deze gaat verdwijnen. In de regel zijn ze iets groter en meer gebonden aan stromend water dan *lutaria*.

Uiteinde achterlijf ♂ (zie fig. 2).

Verschillen tussen de beide in Nederland voorkomende *Sialis*soorten.

Daar de achterlijven bij indrogen haast geheel verschrompelen zijn deze alleen bij verse

exemplaren goed zichtbaar. Bij de paring zet het ♂ op de achterpunt van het ♀ een spermatophoor af, die in haar geslachtsopening wordt opgenomen. Daarna lost het omhulsel van dit

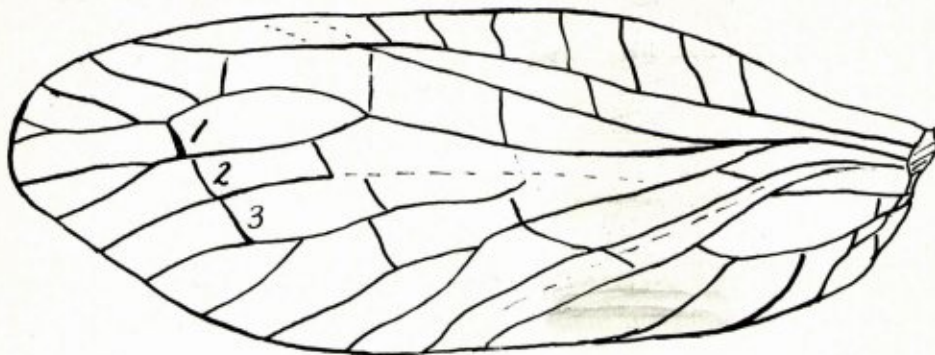

Fig. 3
del. Br. Arn.

zaadpakje zich op en het sperma komt terecht in haar spermatheca. De eieren zijn rood, maar bij het afzetten worden ze met een bruine se-kreetlaag omgeven, die onmiddellijk verhardt. De eipakjes die men op de planten wel vinden kan zijn in hun geheel ongeveer zwart. De dieren maken een volledige gedaanteverwisseling door. De larfjes van het eerste stadium zwemmen, door zeer vlug met de poten te trappelen, lopen a.h.w. door het water. Bij snelle pootbewegingen maakt het lichaam dan geen slingerbewegingen als bij andere larven. Houden ze op te trappelen dan zakken ze langzaam naar de bodem; ze zijn dus zwaarder dan water. In dit eerste stadium zijn kop, borst en overige aanhangsels bijzonder groot, waardoor het dalen als ze alles uitspreiden, vertraagd wordt. Meer over *Sialis* is te vinden in het Nat. hist. maandblad no. 4, 25 april 1963.

Tenslotte deed de heer Bult mededelingen van vogelwaarnemingen van hemzelf met medewerking van J. Bais, H. Bult, J. Conen en R. Goldbach.

Boomvalk: 21-4-'67: Hoensbroek, 1 ex. N.; 22-4 Hoensbroek 1 ex. N.W.; 28-4 1 ♂ bij oud kraaiennest, Groote Peel; 9-5 1 ♂, ♀ Wylre bos.

Zwarte stern: 23 en 28-4, Groote Peel, 60 ex; 3-5 Hoensbroek „Dem” 1 ex.; 7-5, Relickerven 8 ex.; 9-5 Hoensbroek „Dem” 8 ex.

Ooievaar: 30-4 Wylre 2 ex. med. H. Finken; 3-5 Heerlen, 2 ex. N.

Grutto: 23-4 Schinveld 1 ex. ♂, ♀ enkele dagen waargenomen; 4-5 Hoensbroek „Dem” 3 ex.

Tortel: 11-4 Schinnen med. Bais.

Fluiter: 11-4 Munningsbos.

Bonte vliegenvanger: 28-4 Heerlen.

Grasmus: 28-4 Heerlen.

Tuinfluiter: 29-4 Munningsbos.

Nachtegaal: 29-4 idem.

Wielewaal: 4-5 Annendaalsbos 1 ♂.

Grauwe klauwier: 4-5 idem 1 ♂.

Wespendief: 30-4 en 9-5 Wylre ♂, ♀ balt-send.

Bruine kiekendief: 3-5 1 juv. „Dem” trok later in N. richting.

Kwartel: 4-5 1 roepend ex. zelfkant weg.

Tapuit: 4-5 16 (!) ex. bouwland te Koningsbosch.

Ortolaan: 30-4 2 ♂, ♂ 1 ♀ ten Z. v. Echterbosch; 4-5 9 ♂, ♂ (zingend) + 5 ♀, ♀ tussen Koningsbosch, Echterbosch en Pepinusbrug, Echt.

Kleine plevier: 14-4 2 ex. Vrank; 15-4 2 ex. Hopel; 23-4 1 ex. „Laumansven”, Vlodrop.

Koekoek: 16-4 1 ex. Rosse fase(!) Hopel.

Bergeend: 23-4 1 paartje Groote Peel.

Dwergmeeuw: 23-4 1 paartje Groote Peel.

Op 7-4 waren bij het Relickerven behalve de reeds vermelde Zw. sterns nog te zien: c.a. 1000 Gierzwaluwen, 1 Groenpootruiter, 1 Kempiaan, 1 Tureluur en 8 Bosruiters. Bij een plas in een weiland te Hoensbroek aan de grens van de gemeente Heerlen werd op 2-5 1 Tafelend waargenomen. Hier broeden behalve 1 paartje Zomertaling een paartje Wintertaling, 1 paartje Dodaars misschien ook 3 paartjes Slobeend (de ♂ werden niet meer waargenomen, alleen nog de ♀).

Ook de heer Erkens had enkele vogelwaarnemingen, hij zag 40 stuks kepen bezig zaadjes uit elzenproppen te halen, verder vanaf 3-4 tot nu toe een Ijsvogel te Maastricht, op 16-4 3 Buizerden te Neerbeek en op 30-4 een paartje Bonte vliegenvangers te Neerbeek.